

Zpráva o šetření postupu České školní inspekce ve věci jednání vychovatelek školní družiny Základní školy a Střední školy B

Stěžovatelé jsou rodiče osmi dětí, které navštěvují Základní školu a Střední školu B (škola). Děti mají střední či těžší mentální postižení kombinované s poruchou autistického spektra.

Stěžovatelé, zastoupeni advokátkou Mgr. Terezou Bártovou, se obrátili na Pražský inspektorát (ČŠI) s podezřením, že se vychovatelky školní družiny dopouštějí psychického i fyzického násilí na žácích. ČŠI provedla ve škole šetření a poté stížnost stěžovatelů označila za částečně důvodnou. Stěžovatelé nejsou spokojeni s tím, jak ČŠI postupovala a jak situaci vyhodnotila.

Mým úkolem je prověřovat, zda úřady postupují v souladu s právem a principy dobré správy.¹ Vzhledem k tomu, že v případě vyvstalo podezření na nesprávný postup ČŠI, rozhodl jsem se její postup prověřit.

A. Shrnutí závěrů

Cením si toho, že ČŠI na podnět stěžovatelů reagovala rychle. Po provedeném šetření jsem však dospěl k závěru, že ČŠI pochybila, a to v následujících bodech.

A.1 Zjištění skutečného stavu věci

Povinností kontrolujícího při výkonu kontroly je zjistit stav věci v rozsahu nezbytném pro dosažení účelu kontroly.²

ČŠI pochybila, když se nepokusila zjistit skutečný stav věci tím, že:

- Při šetření nezohlednila zvukové nahrávky pořízené ve školní družině, přestože jí je stěžovatelé poskytli.
- Své závěry opřela výhradně o informace a podklady, které jí o situaci poskytl ředitel školy (ředitel).
- Se nepokusila vhodnou formou získat informace přímo od žáků, kterých se nevhodné chování vychovatelek mělo týkat.

A.2 Volba typu inspekční činnosti

Úřad má podle principů dobré správy usilovat o skutečné, nikoliv pouze formální vyřešení celé věci. Měl by proto podnikat účelné kroky k realizaci svých rozhodnutí v praxi a provádět i následnou kontrolu jejich naplňování.³

ČŠI pochybila, protože v rozporu s principem efektivnosti:

-
- 1 Ustanovení § 1a odst. 1 písm. b) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv a o ochránci práv dětí.
 - 2 Ustanovení § 9 písm. a) zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád).
 - 3 Deset základních principů dobré správy shrnutých mým předchůdcem JUDr. Otakarem Motejlem; dostupné na <https://www.ochrance.cz/dokument/principy-dobre-spravy/>.

- Zvolila šetření stížnosti, přestože měla od stěžovatelů informace, že jednání vychovatelek se týká zranitelné skupiny dětí, může zahrnovat i fyzické napadání a ředitel situaci podceňuje.
- Nezjišťovala, která opatření přijal zřizovatel v návaznosti na šetření vůči řediteli.

A.3 Informování rodičů o podezření na nevhodné chování vychovatelek

ČŠI má povinnost kontrolovat, jestli škola dodržuje právní předpisy týkající se poskytování vzdělávání a školských služeb.⁴ Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků mají podle školského zákona právo na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání.⁵

ČŠI pochybila, protože nedostála své povinnosti zkontrolovat postup ředitele při informování zákonných zástupců dětí, kterých se mělo týkat nevhodné chování vychovatelek ve školní družině.

B. Skutková zjištění

B.1 Podnět stěžovatelů

Stěžovatelé se dne 20. srpna 2024 obrátili na ČŠI se závažným podezřením, že vychovatelky školní družiny se dopouštějí psychického i fyzického násilí na žácích. Podle informací od třídní učitelky je měly nepřiměřeně trestat řevem, ponižovat, bít, hrubě s nimi manipulovat, vyhrožovat jim, zakazovat jim vykonávat fyziologické potřeby, nechávat je několik hodin pomočené a pokálené, poštvávat je proti sobě navzájem. Vychovatelky si měly k tomu jednání vybírat především děti, které se v důsledku svého postižení nedokázaly bránit nebo se slovně ohradit. Na podporu svých tvrzení stěžovatelé poskytli ČŠI zvukové nahrávky, které v družině tajně pořídil asistent pedagoga.

B.2 Postup ČŠI

ČŠI na základě podnětu provedla dne 29. srpna 2024 ve škole inspekční činnost.⁶ Stížnost označila za důvodnou v části, která se týkala nedostatečné kontrolní a hospitační činnosti ředitele. Zjistila, že někteří pracovníci zaznamenali rizikové chování vychovatelek již dříve. Ředitele ale neinformovali, což podle ČŠI zapříčinilo právě absence pravidel pro zjištění a řešení nežádoucího chování.

ČŠI na druhou stranu nespátkovala pochybení v postupu ředitele poté, co se o nevhodném chování vychovatelek dozvěděl – v této části označila stížnost za nedůvodnou. Její závěr se opírá o rozhovor s ředitelem a podklady, které jí doložil. Nahrávky pořízené ve školní družině nejsou ve výsledcích šetření ČŠI nijak zohledněny.

Ředitel podle výsledku šetření ČŠI zajistil, že již den po nahlášení nevhodného jednání nebyly děti v kontaktu s vychovatelkami. Bezprostředně také zahájil sérii rozhovorů

4 Ustanovení § 174 odst. 2 písm. d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

5 Ustanovení § 21 odst. 1 písm. b) a f) ve spojení s odst. 2 školského zákona.

6 Ustanovení § 174 odst. 6 školského zákona.

s pedagogickými pracovníky školy. Setkal se také s oběma vychovatelkami a postupně s nimi ukončil pracovní poměr.

Na podporu svých tvrzení ředitel předložil zápisy z jednotlivých schůzek. Jak vyplývá z protokolu o ústním jednání mezi ředitelem a ČŠI, ředitel přiznal, že o nevhodném chování vychovatelek družiny neinformoval zákonné zástupce žáků.

Ředitel zavedl v návaznosti na šetření ČŠI nový systém kontroly nežádoucího chování, se kterým se zřizovatel školy ztotožnil. Zřizovatel dále podle ČŠI přijal adekvátní opatření vůči řediteli, které ale nebylo specifikováno.

B.3 Další postup stěžovatelů

Stěžovatelé nebyli spokojeni s tím, jak ČŠI vyřídila jejich podnět. Obrátili se proto se stížností na ČŠI – ústředí, které pověřilo řešením stížnosti ředitele Pražského inspektorátu ČŠI. Ten neshledal žádná pochybení v postupu inspekčního týmu ani ve výsledku šetření ČŠI. Stěžovatelé se proto následně obrátili na mě, abych postup ČŠI prověřil.

C. Právní hodnocení

C.1 Zjištění skutečného stavu věci

ČŠI při šetření stížnosti postupuje tak, aby zjistila stav věci bez důvodných pochybností.⁷ Její postup se také podpůrně řídí kontrolním řádem, který ČŠI zavazuje zjistit stav věci v rozsahu nezbytném pro dosažení účelu kontroly. ČŠI musí svá zjištění doložit potřebnými podklady.⁸ Aby dosáhla účelu kontroly, může si vyžádat součinnost,⁹ případně přizvat k šetření další osoby.¹⁰

ČŠI na základě podnětu stěžovatelů provedla dne 29. srpna 2024 ve škole šetření podle § 174 odst. 6 školského zákona. ČŠI označila stížnost za důvodnou v části, která se týkala nedostatečné kontrolní a hospitační činnosti ředitele.

ČŠI na druhou stranu nespatořovala pochybení v postupu ředitele poté, co se o nevhodném chování vychovatelek dozvěděl – v této části označila stížnost za nedůvodnou.

Oceňuji, s jakou rychlostí ČŠI reagovala na podnět stěžovatelů. Domnívám se ale, že si při šetření měla opatřit informace i z jiných zdrojů. Její závěry se zakládají výhradně na rozhovoru s ředitelem a písemných podkladech, které vyhotovil a předložil.

Pokud ČŠI šetří nevhodné chování či šikanu ve škole, měla by si obstarat informace z více zdrojů. Z mých zkušeností vyplývá, že ČŠI zpravidla jedná s ředitelem, výchovným poradcem, metodikem prevence či třídním učitelem. Může provést kontrolu dokumentů vydaných školou, její spisové dokumentace nebo uskutečnit hospitační

7 Ustanovení § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu.

8 Ustanovení § 9 písm. a) kontrolního řádu.

9 Ustanovení § 8 písm. f) kontrolního řádu.

10 Ustanovení § 174 odst. 9 školského zákona.

činnost ve vyučovacích hodinách. Na incidenty se může dotazovat jak zaměstnanců školy, tak jejích žáků.¹¹

Chci zdůraznit, že stěžovatelé se na ČŠI obrátili s podezřením na zvlášť hrubé jednání vychovatelek vůči dětem, které patří do zranitelné skupiny. Vychovatelky vystupovaly z pozice nadřízenosti a měly v družině děti ve své moci. Ředitel přiznal ČŠI, že o této záležitosti nejednal se zákonnými zástupci žáků. Jedná se, podle mého přesvědčení, o okolnosti, které ve svém souhrnu vyžadují nespolehat se jen na vyjádření ředitele.

ČŠI si měla opatřit podklady z více zdrojů, aby dostála své povinnosti zjistit stav věci bez důvodných pochybností. Přestože ředitel provedl po nahlášení události rozhovory s pedagogy a vyhotovil o nich zápisy, v natolik citlivé kauze si ČŠI, podle mého názoru, měla vyžádat informace přímo od pedagogů, kteří ředitele na jednání vychovatelek upozornili.

Domnívám se, že ČŠI se měla v průběhu šetření pokusit získat informace přímo od dotčených žáků. Uvědomuji si, že vedení rozhovorů s dětmi klade velké nároky na odbornost inspektorek a inspektorů ČŠI. V této situaci se navíc jedná o děti s postižením, z nichž některé jsou neverbální. ČŠI má ale možnost přizvat k šetření odborníky, např. z oboru speciální pedagogiky, kteří mohou nalézt vhodnou formu pro rozhovor a zjišťování informací, například za účasti zákonného zástupce.

Ve spisu ČŠI ani ve výsledku šetření stížnosti jsem nenašel odpověď na otázku, zda ČŠI při šetření zohlednila poskytnuté nahrávky ze školní družiny. Nahrávky přitom mohou být cenným zdrojem pro prověření stížnosti a porovnání s informacemi, které ČŠI poskytl ředitel.

ČŠI, mám za to, potřebovala získat informace i od jiných osob, aby bez důvodných pochybností zjistila, k čemu v družině skutečně docházelo a zda ředitel postupoval správně při řešení těchto incidentů. **ČŠI nedostála své povinnosti uložené správním a kontrolním řádem, konkrétně povinnosti zjistit stav věci v rozsahu nezbytném pro dosažení účelu kontroly a doložit kontrolní zjištění potřebnými podklady.**

C.2 Volba typu inspekční činnosti

ČŠI má více možností, jak reagovat na stížnost. Pokud se rozhodne pro šetření, prošetřuje jednotlivá tvrzení uvedená ve stížnosti. Následně předá výsledek svého šetření zřizovateli školy a nápravu situace již nechává na něm.¹² Pokud ČŠI provádí kontrolu, je to přímo ředitel, kdo musí napravit situaci pod hrozbou pokuty.¹³ V každém případě má ČŠI při šetření stížnosti postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.¹⁴

11 Křeček, Stanislav a kol. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. 2021, s. 38. Kancelář veřejného ochránce práv; dostupné na https://www.ochrance.cz/vystupy/edice-stanoviska/Sbornik_Skolstvi.pdf [cit. 2025-07-30].

12 Ustanovení § 174 odst. 6 školského zákona.

13 Ustanovení § 174 odst. 2 písm. d) ve spojení s § 182a odst. 1 písm. c) školského zákona.

14 Ustanovení § 3 správního řádu.

Ve své praxi jsem řešil řadu případů, které se týkaly prověřování šikany či jiného nevhodného chování v prostředí školy. ČŠI často přistupuje k tomu, že se rozhodne stížnost šetřit (namísto provedení kontroly). Z mých poznatků vyplývá, že by měla provést kontrolu, pokud šikana či nevhodné chování trvá delší dobu, zahrnuje fyzické napadání, vedení školy situaci zlehčuje nebo pokud má indicie o možné nečinnosti zřizovatele.¹⁵

Můj předchůdce formuloval principy dobré správy, mezi které patří i princip efektivnosti. Úřad má podle něj usilovat o skutečné, nikoliv pouze formální vyřešení celé věci. Měl by proto podnikat účelné kroky k realizaci svých rozhodnutí v praxi a provádět i následnou kontrolu jejich naplňování.¹⁶

Stěžovatelé požádali ČŠI, aby prověřila jednání vychovatelek vůči dětem a následný postup ředitele. Vyjádřili podezření, že se vychovatelky dopouštěly fyzického a psychického násilí na jejich dětech, které se nedokázaly bránit nebo svůj nesouhlas verbalizovat. Uvedli, že ředitel toto podezření bagatelizoval a zpochybňoval informace od pedagogů, kteří jednání vychovatelek nahlásili.

ČŠI se rozhodla pro šetření stížnosti podle § 174 odst. 6 školského zákona. Na můj dotaz vysvětlila, že důvodem bylo umožnit rychlé operativní řešení. Doplnila, že pokud provádí kontrolu, je vázána právní větou s jednoznačnou definicí porušení předpisu.¹⁷

Ředitel zavedl v návaznosti na šetření ČŠI nový systém kontroly nežádoucího chování, se kterým se zřizovatel školy ztotožnil. Zřizovatel dále podle ní přijal adekvátní opatření vůči řediteli, které ale nespecifikoval. Z toho vyvozují, že ČŠI nemá zřejmě informace o tom, v čem toto opatření spočívalo a jestli odpovídalo výsledkům šetření.

Upozornění na zlehčování situace ze strany ředitele i samotná zranitelnost žáků s postižením jsou, podle mě, důvody, pro které ČŠI měla provést kontrolu namísto šetření stížnosti. Uvědomuji si, že šetření stížnosti umožňuje ČŠI větší volnost než provádění kontroly. Povinnosti kladené na ni při provádění kontroly by ale neměly bez dalšího vést k tomu, že upřednostní šetření stížnosti. Volba typu inspekční činnosti by měla v každém případě vycházet z posouzení povahy stížnosti. Pokud by ČŠI provedla kontrolu a nezjistila by porušení předpisu, stačilo tento závěr v protokolu o kontrole pečlivě odůvodnit.

Považuji také za nešťastné, že ČŠI ponechala nápravu situace na zřizovateli školy, ale nezajímala se již o to, které konkrétní opatření zřizovatel školy přijal vůči řediteli. Pokud označila postup ředitele za částečně nesprávný, měla by se, podle mého názoru, doptat zřizovatele, jak naložil s výsledky jejího šetření. **Připomínám, že pokud by se ČŠI**

15 Křeček, Stanislav a kol. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. 2021, s. 38. Kancelář veřejného ochránce práv; dostupné na https://www.ochrance.cz/vystupy/edice-stanoviska/Sbornik_Skolstvi.pdf [cit. 2025-07-30].

16 Deset základních principů dobré správy shrnutých mým předchůdcem JUDr. Otakarem Motejlem; dostupné na <https://www.ochrance.cz/dokument/principy-dobre-spravy/>.

17 Kontrolní zjištění zahrnuje podle § 12 odst. 1 písm. h) kontrolního řádu označení právních předpisů, které byly porušeny.

byla rozhodla provést kontrolu, měla by silnější možnost ovlivnit, jak bude vypadat náprava situace (ČŠI v takovém případě ukládá opatření přímo řediteli).

ČŠI, podle mého přesvědčení, pochybila, protože v rozporu se správním řádem a principem efektivnosti:

- Zvolila šetření stížnosti, přestože měla od stěžovatelů informace o tom, že nevhodné jednání se týká zranitelné skupiny dětí, může zahrnovat i fyzické napadání a ředitel situaci podceňuje.
- Nezjišťovala, která opatření přijal zřizovatel v návaznosti na šetření vůči řediteli.

C.3 Informování rodičů o podezření na nevhodné chování vychovatelek

ČŠI kontroluje, jestli škola dodržuje právní předpisy týkající se poskytování vzdělávání a školských služeb.¹⁸ Při kontrole postupuje tak, aby zjistila skutečný stav věci bez důvodných pochybností.¹⁹

Školy musejí přihlížet k potřebám dětí a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj, stejně jako předcházet vzniku patologických jevů.²⁰ Školský zákon také zaručuje zákonným zástupcům dětí a nezletilých žáků právo na informace. Mají právo na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání, ale také na poradenskou pomoc školy v záležitostech, které se týkají vzdělávání.²¹ Školní družina patří mezi místa, ve kterých se uskutečňuje zájmové vzdělávání.²²

Ve stížnosti ČŠI ze dne 20. srpna 2024 stěžovatelé nezmínili, že se o nahlášení nevhodného chování vychovatelek dozvěděli až s odstupem téměř dvou a půl měsíců. Informaci získali od třídní učitelky, nikoliv přímo od ředitele. Jak vyplývá ze záznamu o osobním jednání s ředitelem, ČŠI od ředitele věděla, že o podezření na nevhodné chování neinformoval zákonné zástupce dotčených dětí. Ve stížnosti na postup Pražského inspektorátu ČŠI adresované ČŠI – ústředí již stěžovatelé namítají, že ředitel neinformoval o incidentu rodiče, případně orgán sociální ochrany dětí a Policii České republiky. ČŠI ale ve vyjádření ke stížnosti stěžovatelů na tuto námitku nereagovala.

Považuji za znepokojující, že se ČŠI ve výsledku svého šetření nevyjádřila k tomu, jak ředitel postupoval ve vztahu k zákonným zástupcům dětí. **Pokud bylo podezření na nevhodné chování podepřeno nahrávkami a výpověďmi svědků, měl, podle mého názoru, ředitel informovat rodiče dotčených dětí neprodleně.** Takový postup by nejlépe zabezpečil, že rodiče budou moci dětem zajistit potřebnou podporu po prožitém negativním zážitku. Sdílení informací by navíc bylo oboustranně výhodné. Jak už jsem zmínil výše, stěžovatelé mohli poskytnout informace důležité pro prověřování ze strany ředitele a následně šetření ze strany ČŠI (např. poznatky

18 Ustanovení § 174 odst. 2 písm. d) školského zákona.

19 Ustanovení § 3 správního řádu.

20 Ustanovení § 29 odst. 1 školského zákona.

21 Ustanovení § 21 odst. 1 písm. b) a f) ve spojení s odst. 2 školského zákona.

22 Ustanovení § 111 odst. 1 školského zákona.

týkající se změny v chování dětí a v motivaci navštěvovat školu). Tento nedostatek vzbudil ve stěžovatelích pocit nedůvěry ve vedení školy, který je, z mého pohledu, velmi obtížné zhojit.

Povinnost informovat zákonné zástupce o průběhu vzdělávání je, podle mého přesvědčení, o to naléhavější, pokud jsou oběťmi děti s postižením, které jim ztěžuje ohradit se proti násilí nebo nedbalému zacházení a upozornit na něj své okolí.

Uvědomuji si, že je obtížné informovat rodiče dětí o tak citlivé kauze v okamžiku, kdy se ředitel s podezřením seznámí a začne si jej ověřovat. Pokud je ale podezření podloženo svědeckými výpověďmi a nahrávkami, měli by rodiče, podle mého soudu, dostat alespoň základní informaci o tom, že ředitel toto podezření obdržel a jak bude dál postupovat.

ČŠI nedostála své povinnosti zkontrolovat, jestli ředitel dodržel povinnosti týkající se informování zákonných zástupců žáků. Jsem přesvědčen, že ČŠI má reagovat na poznatky, které v průběhu šetření stížnosti vyjdou najevo. Pokud při zjišťování skutkového stavu narazí na porušení školského zákona, může i v tomto okamžiku zahájit kontrolu podle kontrolního řádu.

ČŠI se měla tímto zjištěním zabývat od chvíle, kdy vyšlo v průběhu šetření najevo, tedy při jednání s ředitelem, nejpozději však po obdržení stížnosti na postup Pražského inspektorátu ČŠI. **Domnívám se, že ČŠI měla řediteli vytknout jeho postup a přinejmenším požadovat, aby si škola nastavila vhodná pravidla pro komunikaci o patologických jevech jak dovnitř školy, tak ve vztahu k rodičům.**

D. Závěr a informace o dalším postupu

Zprávu zasílám ústřednímu školnímu inspektorovi Mgr. Tomáši Zatloukalovi, MBA, LL.M., MSc., a žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a vyznamenal mě o přijatých opatřeních k nápravě.²³ Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv a o ochránci práv dětí.

O svých zjištěních vyznamenal rovněž stěžovatele.

Brno 2. září 2025

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv
(podepsáno elektronicky)

²³ Podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv a o ochránci práv dětí.